

Михайлова А. О.

Луганський національний університет ім. Т. Шевченка

Роль інтонації в процесі формування музично-інтонаційної культури студентів музичних спеціальностей

Проблема інтонування, розуміння стилю і провідних інтонацій є найбільш значущою не тільки в галузі музикознавства та виконавства, а й у педагогічній діяльності музиканта в цілому. Інтонація несе в собі певну інформацію, характеризує музичний образ та мову. У музичному мистецтві кожен твір має відображати особливості автора, епохи, стилю. Кожен виконавець, в процесі виконання будь якого музичного твору повинен передати через вимову музичної мови, через інтонацію особливості музичного образу. Ці навички повинні формуватися на самперед на заняттях музично-теоретичних дисциплін.

Інтонацією в католицькій церковній музиці називалася вступна частина перед григоріанським співом, вступне прелюдювання на органі перед співом хоралу, певні вправи з сольфеджіо [4]. У музичній енциклопедії за редакцією Ю. Келдиша інтонація (від лат. *intono* – гучно вимовляти) – важливіше музично-теоретичне й естетичне поняття, яке враховує висотну організацію музичних тонів по горизонталі, манеру («строй», «склад», «тонус») музичного висловлювання та є семантичною одиницею в музиці, яка володіє відносно самостійним виразним значенням [3]. У видатного дослідника та засновника інтонаційної теорії музики Б. Асаф'єва можна знайти багато визначень у вузькому та широкому сенсі, але він не обмежує поняття інтонації рамками мелодичного фрагмента, не дорівнює інтонацію первинним мелодичним утворенням. Інтонація в розумінні Б. Асаф'єва – поняття функціональне, де функція інтонації – бути носієм художнього змісту в певному художньому контексті, а сам процес інтонування означає реалізацію музики в широкому сенсі слова, в тому числі й завдяки внутрішнім слуховим уявленням, а не тільки миттєвий акт прослуховування, за межами якого твору не існує.

Від вузького, звичайного до неохопленого – такий широкий діапазон використання категорії «інтонація», що свідчить про її виняткове значення в музичному мистецтві. Щоб зрозуміти сутність цього поняття, слід розглянути інтонацію на різних рівнях її виявлення. По-перше, більшість вчених та педагогів вважають, що в музиці звук та сенс (зміст) нерозривно пов'язані. Сприйняття музичних звуків здійснюється подвійно – аналітично (висота та тривалість) й цілісно-інтонаційно (єдність висоти, тривалості, тембру, гучності, артикуляції), а якщо змінюється хоча б один з «параметрів», відбувається змінення змісту.

Крім того, сама інтонація, як молекула, складається з найдрібніших частин – атомів, якими виступають звуки. Музичний звук, за В. Медушевським, найменша виразна частинка музики, голограма її духовного світу, віддзеркаленого в ній світовідчуття народів й епох. Не можна обійти стороною таку категорію, як «звук» взагалі, який стає складовою частиною інтонації, а інколи і один виступає саме інтонацією, якщо він виділений, підкреслений [2]. Виходячи з відношення до звуку як до початкової і все проникаючої суті, зв'язавши всі елементи світобудови і підпорядкувавши увесь порядок речей у всесвіті, мудреці давнини і середньовіччя бачили в звуці потужний й універсальний засіб гармонізації всіх зв'язків між окремою особистістю, суспільством і космосом.

Такі видатні педагоги-музикознавці, як Б. Асаф'єв, В. Медушевський вважають, що музика взагалі, та звук зокрема – це своєрідна енергія, вібрація, яка резонує в індивіді не тільки духовно, а й фізично. Підтвердження тому ми знаходимо в давніх індійських та китайських трактатах, тибетських текстах й в сучасних дослідженнях вчених східної культури.

Звернемося до книги тибетського дослідника Н. Ченагцанг «Йога звука», де автор доводить, що прямий прояв нашої енергії – це дихання та мовлення. Коли ми чуємо голос, природою його звука є вібрація. Завдяки цьому людина може розмовляти, співати, сміятися, кричати. У філософсько-естетичному контексті спів – це душа етносу, вона тонка й невловима, але здатна акумулювати усі

історичні, морально-етичні постулати тощо. В тибетській медицині вивчається звук не тільки з точки зору фізичного рівня, а й з точки зору енергії, коли голос стає чимось складним, тому що може представити цілком енергетичну систему нашого тіла. Голос – це основа вібрацій, а наше життя, за Н. Ченагцанг, власне й є вібрацією [5]. В тибетських духовних вченнях говориться, що первісна основа нас самих – це звук, вібрація. Також можна знайти таке ствердження, що ум людини двоаспектний, для якого характерна ясність, з однієї сторони й вібрація та звук з іншої. Таким чином ум є теж вібрацією. Стає зрозуміло, що звуки, які ми видаємо та чуємо, й наш голос – вібрація нас самих – існує паралельно з нашим тілом. На згадку спадає вислів Б. Асаф'єва про те, що думка, інтонація, форми музики знаходяться в постійному зв'язку, а сама думка, щоб стати вираженою в звуках стає інтонацією, інтонується [1]. Тому дуже важливо, що людина інтонує, та яким чином, особливо, якщо це педагог-музикант, який несе високу музичну культуру молодим поколінням. В цьому контексті формування музично-інтонаційної культури студентів музичних спеціальностей є важливою складовою загальних навичок в процесі осягнення музичної культури взагалі.

Література:

1. Асаф'єв Б. В. Избранные труды : в 5 т. – М. : Издательство Академии наук СССР, 1957. Т. 5.
2. Медушевский В. В. Интонационная форма музыки. – М. : Композитор, 1993. – 268 с.
3. Музыкальная энциклопедия : в 6 т. / глав. ред. Ю. В. Келдыш. – М. : Сов. энциклопедия, 1974 – Т. 2. – 1974. – 960 с.
4. Риман Г. Музыкальный словарь : А-И / пер. с 5-го нем. изд. и доп. под ред. Ю. Энгеля. – М. : П. Юргенсон, 1901. – 582 с.
5. Ченагцанг Н. Йога звука. Лечение мантрами в тибетской медицине. – М. : Ганга, 2016. – 320 с.